

Stenogrammid

XIII Riigikogu, VII Istungjärk, täiskogu korraline istung

Neljäpäev, 03.05.2018, 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:01 Eesti Panga 2017. aasta aastaaruanne

2. 11:05 Kaitseväge korralduse seaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (594 SE) teine lugemine

10:00 Istungi rakendamine

10:00 Aseesimees Kalle Laanet

Tere hommikust, head kolleegid! Läheme Riigikogu täiskogu VII istungjärku 13. töönädala neljäpäevase istungi juurde. Aeg on anda üle eelnõusid ja arupärimisi. Eelnõusid ega arupärimisi üle anda ei soovita. Läheme kohaloleku kontrolli juurde. Kohaloleku kontroll.

Kohaloleku kontroll

Head kolleegid! Kohal on 66 Riigikogu liiget, puudub 35.

1. 10:01 Eesti Panga 2017. aasta aastaaruanne

10:01 Aseesimees Kalle Laanet

Läheme neljäpäevase päevakorra juurde. Esimene päevakorrapunkt on Eesti panga 2017. aasta aastaaruanne. Enne kui ma annan sõna Eesti Panga presidendile Ardo Hanssonile, tuletan teile meelde, et protseduuri järgi on meil kõigil võimalik esitada härra presidendile üks küsimus. Olge hea!

10:01 Eesti Panga president Ardo Hansson

Austatud Riigikogu juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mul on väga hea meel taas siin teie ees seista. Nagu varem öeldud, see on üks aasta tippsündmus selles mõttes, et see vestlus, mida me siin peame – mitte ainult ettekanne, vaid ka teie relevantssed ja huvitavad küsimused – kujuneb minu meelest alati väga huvitavaks ja oluliseks dialoogiks. Nii et oleme tänulikud – see on osa meie kohustusest, aga kindlasti näeme seda ka suure võimalusena.

Täna on Eesti Panga jaoks eriline päev, 99. sünnipäev. 1919. aasta 3. mail kanti Eesti Panga pearaamatust läbi panga põhikapital 10 miljonit marka ning jooksevkontole võeti vastu esimene summa, seega Eesti Pank alustas oma tegevust. Eelmine aasta oli samuti Eesti Panga ja kogu Eesti jaoks eriline tänu Euroopa Liidu eesistumisele. Keskpanga tähtsündmus oli seejuures Euroopa Keskpanga nõukogu kahepäevane väljasõiduistung Tallinnas, mille raames andis pressikonverentsi ka Euroopa Keskpanga president Mario Draghi. Järgmisel korral peaks selline sündmus toimuma umbes 20 aasta pärast.

Nagu tavaliselt, räägin kolmel teemal: esiteks, natuke euroala majandusest ja rahapoliitikast, teiseks, Eesti majandusest, eelarvepoliitikast, finantssektori seisust, ning kolmandaks, Eesti Panga muudest tegevustest. Alustades Euroopast, ütlen, et euroala majandusareng oli oodatust parem. Seda toetasid paranenud välisnõudlus ja kindlustunne euroalal. Eelmisel aastal kasvas euroala majandus umbes 2,5%. See on euroala taustal küllaltki hea tulemus, kasv oli ka laiapõhjaline – selles mõttes, et hõlmas paljusid sektoreid – ja kõigi 19 liikmesriigi majandus kasvas.

10:03 Aseesimees Kalle Laanet

Hea ettekandja, palun korraks vabandust! Head kolleegid, saalis on nii kõva sumin, et isegi minul siin on raske kuulata. Palun natuke vaiksemalt!

10:04 Eesti Panga president Ardo Hansson

Aitäh! Eeldatavasti jätkab majandus sel aastal kasvamist sarnases tempos ja siis võib kasvutempo olla tulevikus natuke alla 2%. Mitmed teised reaalmajanduse näitajad arenevad õiges suunas ja pilt on, ma ütleks, üldiselt mõõdukalt positiivne. Euroala majanduse maht on praeguseks juba oma potentsiaali lähedal, st tootmisvõimsused on enam-vähem normaalselt rakendatud. Palgakasvu tempo euroalal on ehk veidi aeglasem, kui me oleks sellise arengu puhul oodanud, aga võib täheldada ka mõõdukat survet sellele. Keskpankurid rõhutavad eelkõige inflatsiooni. Me proovime hoida inflatsiooni kontrolli all, see ei tohiks olla liiga suur ega ka liiga väike. Euroopa Keskpanga nõukogu eesmärk on, et keskpikas perspektiivis oleks inflatsioon euroalal veidi alla 2%. Tavaliselt oleme harjunud sellega, et inflatsioonitase on liiga kõrge, me peame seda natukene allapoole tooma, aga nagu me teame, viimastel aastatel oleme euroalal olnud vastupidises olukorras, kus probleem on pigem see, et inflatsioon on liiga väike ja me oleme tahtnud seda kuidagi suurendada. Seetõttu on keskpankade aetav rahapoliitika olnud leebe ja me oleme rääkinud mitte ainult nn rahapoliitilistest intressimääradest, vaid ka muudest mittestandardsetest meetmetest, eelkõige ulatuslikest varaostuprogrammidest. Nagu me oleme praegu välja öelnud, varaostukava kestab eeldatavasti selle aasta septembri lõpuni või kauem. Viimasel ajal on areng euroalal olnud pigem positiivne ja see on lubanud mõõdukat väljumist leebest rahapoliitikast, järkjärgulist normaliseerumist. Näiteks, kui aasta tagasi me ostime varasid umbes 80 miljardi võrra kuus, siis nüüd on varaostumaht langenud umbes 30 miljardile, st üle poole vähem, kui me selle programmi tipphetkedel ostime. Ma arvan, et see on iseenesest positiivne areng.

Euroala ühe riigi keskpangana oleme Eesti Pangas aastaid panustanud Euroopa ühise rahapoliitika kujundamisse ja tegime seda ka mullu. Eelmisel aastal ostis Eesti Pank umbes 2 miljardi eest võlakirju ja euroala keskpankade rahapoliitika eesmärgil ostetud varadest on nüüd 5,3 miljardit eurot Eesti Panga osa. Kuigi Eesti on Euroopa Liidu liige, on mõned asjad riigiti siiski erinevad. Mõnikord küsitakse, miks me pakume euroalale ühte nõu, aga Eestile samal ajal natuke teistsugust nõu – me võiksime olla pigem veidi ekspansiivsemad. See tuleb väga erinevast tsüklilisest positsioonist. Kui me vaatame inflatsiooni euroalal, mis on umbes poolteist protsenti, siis Eestis on inflatsioon ligi 4%. Kui me vaatame majanduskasvu euroalal, siis see on natuke üle 2%, Eestis ligi 5%. Nii et Eesti on praegu lihtsalt teistsuguses tsüklilises positsioonis ja vajab seetõttu teistsugust poliitikat.

Ühise rahapoliitika tegemisel peab silmas pidama euroala tervikuna, me ei saa seda kalibreerida riigi kaupa. Isegi enne euroalaga liitumist, kui meil oli oma fikseeritud kurss, me harjusime ka sellise režiimiga, et vahel võis rahapoliitika olla meile liiga karm ja vahel liiga leebe. Nüüd võiks öelda, et meie kitsast vaatevinklist võiks rahapoliitika olla natukene karmim, aga me peame sihtima euroala tervikuna. Euroopas on jäetud fiskaalpoliitika selliseks meetmeks, mida siis saab kalibreerida riigiti. Tuleme selle teema juurde veel tagasi. Me arvame, et lähiaastatel on igati õigustatud ülejäägiga eelarve koostamine. Tulles Eesti majanduse juurde, majanduskasvult ületas eelmine aasta Eestis peaaegu kõiki kriisijärgseid aastaid. Me räägime 5%-st majanduskasvust, mis iseenesest on loomulikult väga rõõmustav tulemus. Kiire kasvu taga on aga mitmeid põhjuseid. Ma arvan, et eelkõige oli väliskonjunktuur palju parem, kui ta oli mõni aasta tagasi. Me oleme ekspordile orienteeritud riik ja kui meie partneritel läheb halvasti, siis läheb ka meil halvasti. Imede ime, kui teistel hakkab järsku paremini minema, siis läheb meil kohe-kohe paremini. Praegu on meil selline olukord, kus Soomel läheb hästi, Rootsil, Lätil, Leedul ja Saksamaal läheb hästi, isegi Venemaal on nüüd näha umbes 1,5%-st majanduskasvu. Nii et kõik on palju paremaks muutunud meie lähinaabraskonnas ja meie kohe võidame sellest. Nii ekspordihinnad kui ka -mahud on kasvanud. Ka Eesti elanike sissetulekud on kasvanud, palgad on jõuliselt kasvanud ja see on meelitanud meie kodanikke rohkem tarbima. Kindlasti on leebe rahapoliitika mõjutanud meie tulemusi ning Euroopa Liidu raha ulatuslikum kasutamine on meie majandust lühiajaliselt stimuleerinud. Seetõttu läks ka ettevõtetel hästi, nende käibed ja kasumid kasvasid, ning nüüd on niisugune väga unikaalne, ilmselt osaliselt ajutine periood, kus palgad kasvavad, investeringud kasvavad, tarbimine, eksport ja kasumid, kõik on kasvamas.

Meie arvame, et riigi roll on aga vaadata kaugemale kui aasta või kaks, sest siis ei pruugi pilt olla enam sugugi nii roosiline. Eesti Pank on oma uuringute põhjal järeldanud, et lähiaastatel peaks majanduskasv aeglustuma, osaliselt selle tõttu, et partneritel ei saa kogu aeg minna nii hästi, kui neil praegu läheb. Nii

meie kui ka näiteks Rahvusvaheline Valuutafond, olles Eesti majandust analüüsinud, leiame, et niisugune potentsiaalne pikaajaline majanduskasv võiks meil praegu olla 3% ümber. Me näeme juba, et tööturg on ülekuumenemise äärel, nõudlus töötajate järele on ikka veel suur, hoolimata sellest, et umbes 70% meie töötajatest on hõivatud. Eesti tööhõive määr on üks kõrgemaid Euroopas – ma arvan, et me oleme praegu teisel kohal. Tegelikult tööturg toimib äärmiselt hästi, selles mõttes, et pakub mingisuguseid töökohti väga paljudele meie kodanikele. Meil on tööpuudus praegu väike, palgad kasvavad, ettevõtted kurdavad tööjõupuuduse üle jne, nii et seal on juba näha teatud tasakaalustamatust.

Tootlikkuse kasv eelmisel aastal küll pisut kiirenes, kuid oli eelneva kümnendiga võrreldes siiski tagasihoidlik. Huvitaval kombel, isegi kui meil on demograafilised probleemid, demograafiline olukord ei ole meil väga tugev, oleme me suutnud hõivet kasvatada. See ei saa olla aga pikaajaline trend ja seetõttu me arvame, et tulevikus on majanduskasv aeglasem. Kui tulevikus peaks olema nii, et ekspordihinnad enam ei kasva ja ekspordikäive ei kasva nii kiiresti, siis võivad jälle ilmned probleemid kasumlikkusega. Nii et osaliselt on tegemist ajutise fenomeniga, mis toob meid eelarvepoliitika juurde. Nagu teada, olime eelmise aasta eelarvepoliitika suhtes mingil määral kriitilised. Meie ei võta sõna üksikute maksude teemal, me ei kommenteeri üksikuid makse, üksikuid kuluartikleid jne. Me vaatame defitsiiti või üldist positsiooni ja meie arvates oleks võinud see poliitika olla veidi konservatiivsem, see oleks aidanud seda majandust siluda. Kui ühel aastal on 1%, siis 5%, siis majandus muutub väga volatiilseks. Valitsusel on võimalik eelarvepoliitikaga seda natukene tasandada.

Tulles uue riigi eelarvestrateegia juurde, eelarvestrateegia nõupidamisel Sagadi mõisas lubati koostada eelarve struktuurses tasakaalus ja nominaalses ülejäägis. Ma arvan, et poliitilise sõnumina on see igati teretulnud – see vastab sellele, mida me oleme varem ise soovitanud. Tulevikku vaadates peame arvestama, et Euroopa Liidu abiraha on väiksem. Ma arvan, et teie võimuses on tagada Eestile võimalikult sujuv üleminek. Olen varemgi mitu korda öelnud, et kiire kasvu ajal ei ole mõistlik kulutada rohkem, kui teenime, selle võimaluse võiks jätta halvemateks aegadeks. Lõpuks on saatan detailides. Kavatsime jälgida riigieelarve koostamist ja menetlemist. Kui see lähtub nendetsamadest põhimõtetest – struktuurne tasakaal ja nominaalne ülejääk – ning teeb seda realistlike tulude ja kulude prognooside alusel, siis kindlasti hindame seda positiivselt.

Teised teemad. Finantsstabiilsus. Eesti Panga pädevuses on ka seda hinnata ja paar aastat tagasi te isegi andsite meile mandaadi, et me peame looma tööriistakasti, konkreetsed instrumendid, tagamaks finantsstabiilsust Eestis. Me oleme seda analüüsinud, erinevaid finantssektoreid ohustavaid riske, ja ütleme, et Eestis tegutsevad pangad on tugevad ja riskid finantsstabiilsusele on väiksed, kuigi mõned riskid on siiski olemas. Paar nädalat tagasi me avaldasime oma riskihinnangu ja tõime esile neli peamist riski. Esimene on endiselt seotud Põhjamaade kinnisvarahindade võimaliku järsu langusega. Meie pangad on Põhjamaadega väga tihedalt seotud, nad on Põhjamaade pangad. Senini on seal väga hästi läinud ja kuni näiteks Rootsisis on läinud väga hästi, on meie ettevõtjad võitnud sellest, et eksport on seal kenasti arenenud ja me oleme saanud sealt päris odavat raha. Nüüd, kui see riigi reiting peaks millegipärast pöörduma ja kinnisvara hinnad hakkaksid kiiresti langema, siis kindlasti meie ekspordi potentsiaal väheneb, kui me mõtleme näiteks palkmajade tootjatele vms. Kindlasti ka raha hind Eesti pankadele ja selle kaudu Eesti pankade klientidele võiks natukene tõusta. See on üks risk. Teiseks, praegu on kindlustunne juba päris suur, palgad kasvavad kiiresti, intressimäärad on madalad – on soodne pinnas kinnisvaramulliks. Pangad toimetavad küll mõõdukalt või parajasti konservatiivselt, nii et me ei näe veel seda riski nagu realiseerumas, aga siiski me ei saa välistada, et tulevikus jälle tekib niisugune laenuralli, mis võib uusi probleeme tekitada. Kolmas teema on suur nõudlus kinnisvaraturul. Võib juhtuda, et tööjõud ja kapital koonduvad ehitus- ja kinnisvarasektorisse. Me ei taha näha seda, et on paar aastat, kus kõik noored mehed liiguvad kinnisvarasektorisse, hakkavad maju ehitama, aga mõne aasta pärast kukub ehitusturg kokku, siis on nad kõik töötud ja liiguvad jälle edasi-tagasi. See ei ole kuigi hea ka pikaajalise kasvu potentsiaalile. Viimaks, Eesti ettevõtete kasumlikkust jääb ette vaadates ohustama palgakasvu surve. Kui kasumid peaksid hakkama jälle vähenema – hinnad ei tõuse enam nii palju, aga kulud tõusevad –, siis võivad mõned ettevõtted sattuda raskustesse oma laenude teenindamisega. Eesti Pank jälgib seda olukorda ja on valmis karmistama riske maandavaid meetmeid, kui seda on tarvis.

Mõned teised teemad veel. Sularaha ja pangateenuste kättesaadavus. Ütleks, et eelmisel aastal töötasid arveldused hästi ja maksekeskkonnas tehakse pidevalt muudatusi. Aastaks 2020 peaksid kõik makseterminalid lubama viipemakseid. Juba selle aasta jooksul peaksid Eesti elanikud saama teha

pankadevahelisi nn välbmakseid. Sularaharinglus oli sujuv, kasutusele tuli uus ja turvalisem 50-eurone rahatäht. Kontrollisime, kui hästi suudavad rahakäitlusega tegelevate firmade sularahaautomaadid tuvastada võltsinguid. See on üks põhjus, miks püsib võltsingute arv Eestis väga väike, alla 0,1% euroalal avastatud võltsingutest.

Sularahatehingute osakaal väheneb iga aastaga, aga päris sularahavabaks Eesti veel ei saa ega tohikski muutuda, see pole ka eesmärk. Ma olen varem öelnud, et ma ise väga toetan sularaha kasutamist ja kindlasti innustan ka kodanikke seda tegema. Küll aga on Eesti Pank välja öelnud, et ühe- ja kaheksendiste kasutamine pole enam mõistlik. Küsitlused näitavad, et üle poole Eesti inimestest toetab ümardamisreeglite rakendamist. See, kas ja kuidas ühe- ja kaheksendiste kasutamist piirata, on teie otsustada. Tegelikult on see rohkem valitsuse küsimus kui Eesti Panga küsimus, aga me tahtsime vähemalt käivitada mingi debati, et arutada, kas tulevikus võiks selles suunas liikuda.

Finantsteenuste kättesaadavus on maapiirkondades paranemas, paljuski tänu Coop Panga turuletulekule. Sellest teemast oleme siin saalis varemgi rääkinud ja mul on isiklikult väga hea meel, et see valdkond – finantsteenuste kättesaadavus väikelinnades ja maapiirkondades – on viimasel ajal pigem paranenud või on paranemas.

Eesti Panga muud ülesanded. Täitsime eelmisel aastal hoolikalt ka näiteks meie ülesandeid statistikavaldkonnas. Eesti Pank on Statistikaameti kõrval teine riikliku statistika koguja. Meie statistika oli õigeaegne ja usaldusväärne. Eesti Panga rahapoliitika ja majandusuuringute valdkonnas ilmusid mõned teadustööd ja uurimused. Ma arvan, et need on olulised mõistmaks Eesti majanduses toimuvat, ja loodan, et need analüüsid on ka teile kasulikud.

Oma ülesandeid täitis Eesti Pank sellest vaatenurgast, et kõik kulutused oleksid mõistlikud ja täidaksid oma eesmärgi. Eesti Pank on töötajate arvu poolest euroala kõige väiksem keskpank. Me lähtume põhimõttest, et kokkuhoidlikkus toob edu ja see on ka toonud edu. Ma arvan, et viimase kuue aasta jooksul on Eesti Panga kulud osakaaluna SKT-s vähenenud umbes viiendiku võrra. Väga vaikselt toimetame, aga ma arvan, et me oleme suutnud oma efektiivsust tõsta, vaatamata sellisele stardipositsioonile, et oleme kõige väiksem keskpank Euroopas. Samal ajal olen veendunud, et kvaliteedis allahindlusi teha ei tohi. Pangajuhina olen öelnud, et headel aegadel tuleks säästa halvamateks aegadeks. Eesti Pangas oleme ka seda teinud. Keskpank eraldas eelmise aasta kasumist veerandi ehk 1,1 miljonit eurot riigieelarvesse ja ülejäänud keskpanga reservidesse. Reservide kogumist peab Eesti Pank mõistlikuks ka valitsuse tasemel.

Kokku võttes, kiire majanduskasv teeb rõõmu, kuid peaksime seda aega targalt ära kasutama ja tulevikuks valmistuma. Stabiilne majanduskasv on meie kõigi huvides. Eesti Pank seisab selle eest, et hinnad püsiksid stabiilsed, raha kindel ja finantssüsteem usaldusväärne. Loodan, et teie hoiate sama innukalt korras riigi rahandust. Täna teid tähelepanu eest ja vastan nüüd hea meelega teie küsimustele. Aitäh!

10:19 Aseesimees Kalle Laanet

Aitäh! Teile on ka hulganisti küsimusi. Enn Meri, palun!

10:19 Enn Meri

Aitäh! Lugupeetud Eesti Panga president! Esiteks, Vabaerakonna nimel aitäh meeldiva koostöö eest! Olete alati olemas, alati kättesaadav! Olen suure huviga lugenud teie 2017. aasta aruannet. Huvitav on sealt lugeda, kuidas teie hindate Eesti majandust. Ma tsiteerin: "Nii Eestis kui ka euroalal on majanduskasv saanud hoo sisse ja on isegi kiirem, kui see on pikaajaliselt jõukohane. Majanduskasvu on toetanud keskpankade loodud soodne intressikeskkond ja praegu on parim aeg selleks, et valitsused saaksid ellu viia ebamugavaid, kuid pikaajalist kasvu toetavaid reforme. Loodetavasti jätkub meil ettenägelikkust, et parandada katust, kuni päike paistab." Palun konkretiseerida, missuguseid ebamugavaid kasvu toetavaid reforme te silmas peate ning mida te Riigikogule ja valitsusele soovitate!

10:20 Eesti Panga president Ardo Hansson

Aitäh, väga hea küsimus! Ma arvan, et seda võiks siin tundide kaupa arutada, mida võiks teha. Eestit iseloomustab see, et meil on väga mitmes valdkonnas tehtud edusamme. Niisuguseid valdkondi, kus on suuri tegematajätmissi, on suhteliselt vähe, neid peab natukene otsima. Kui peaks mõningaid teemasid tõstatama, siis kindlasti tuleks tunnustada pensionireformi eelnõu selles dimensioonis, et kavatsetakse seostada pensionile jäämise vanust keskmise oodatava elueaga. Ma arvan, et see muudatus iseenesest

aitaks luua stabiilsust ja tagada jätkusuutlikkust.

Teine teema. Siin ma ei hakka välja pakkuma konkreetseid reforme, aga toon lihtsalt esile mõne valdkonna. Üks on kindlasti kõrghariduse kvaliteedi parandamine. Kui me vaatame rahvusvahelisi võrdlusi, näiteks PISA teste, siis me näeme, et meie põhiharidusel ja keskharidusel on väga kõrge reiting. Kuigi positiivseid märke on ka kõrghariduse arengus, näiteks rahvusvaheliselt on tunnustatud Tartu Ülikoolis tehtavad õppe- ja teadustööd, on tunnetuslikult veel ruumi õppe- ja teadustöö kvaliteedi tõusuks. Selle valdkonna olulisust rõhutab eriti see, et pikaajaliselt sõltub meie majanduse areng teadmismahuka tootmise suurendamisest. Ma arvan, et ettevõtete teadus- ja arendustegevus on olnud kokkuvõttes tagasihoidlik. Tegelikult on riik olnud selles valdkonnas tihti eesrindlikum kui meie erasektor. Kindlasti võiks vaadata, kas seal on võimalik just pehmemat poolt arendada. Kui me vaatame autosid, kui me vaatame rajatisi jne, siis seal on investeeringute mahud küllaltki suured, aga pehmem pool, kogu patendindus, tarkvara jms, ei ole nii tugev.

Kindlasti võiks mõelda ka selle peale, kas saaksime oma tööseadustega muuta töövorme hõlpsamaks ja paindlikumaks, eeskätt osalise ajaga töötamise. Kuigi meil on hõivemäär juba nii kõrge, et sealt edasi on raske seda kasvatada, on siin minu arvates kindlasti taskuid, kus on võimalik tööhõivet veelgi suurendada.

10:23 Aseesimees Kalle Laanet

Andres Herkel, palun!

10:23 Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Austatud härra Hansson, palju õnne Eesti Pangale ja tänan teid selle ettekande eest! Te olete olnud siin meie ees suure hoiataja rollis. Eelmisel aastal Eesti Pank hoiatas selle eest, et ehitussektor võib meil üle kuumeneda. Novembris Riigikogu ees olles ütlesite, et Eesti majandus on saavutanud sellise mahu ja kasvukiiruse, mis ületab jätkusuutlikkuse taset. Täna tõite esile, et tööjõuturg on ülekuumenemisohus. Minu küsimus on mõneti sarnane Enn Meri küsimusega. Mida peaks riik ja valitsus tegema selleks, et kõiki neid ohte minimeerida?

10:23 Eesti Panga president Ardo Hansson

Aitäh küsimuse eest! Ma arvan, et üks on kindlasti seesama olemasoleva paindlikkuse säilitamine, et vähemalt siis, kui tulevikus tekivad halvemad ajad, on majandus kohanemisvõimeline. Aga teine teema on kindlasti see, millest ma varem rääkisin, et eelarvepositsioon võiks olla selline, mis seda nõudlust vähemalt lühiajaliselt natuke piirab. Kui praeguses olukorras, kus, ütleme, tööturg on juba üsna üle kuumenenud, hakkab riik veel rohkem investeerima, siis võib-olla me näeme riiklikke projekte, aga kusagil mujal majanduses on mingi ettevõtte, kes muidu oleks hakanud midagi ehitama või investeerima, vaatab nüüd väljakujunenud ehitushindadele otsa ja ütleb, et ma praegu seda enam ei tee. Kokku võttes riik võib-olla väga palju ei võida, aga lihtsalt tasakaalustamatus suureneb. Kui me arvame, et seal erasektoris on investeeringud keskmiselt tootlikumad, siis tegelikult võib see maksta kätte madalama majanduskasvu kaudu. Jällegi, me ei hakka otseselt kommenteerima, et tõstke seda maksu, vähendage seda maksu või kulutage rohkem siin-seal, aga me arvame, et struktuurne tasakaal ja nominaalne ülejääk oleks kindlasti tubli panus majanduse stabiliseerimisel.

10:25 Aseesimees Kalle Laanet

Urve Tiidus, palun!

10:25 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud Eesti Panga president! Eesti Panga aruandes on eraldi teema maksekeskkonna edendamine ja selle juures on ka lühike kommentaar virtuaalvaluutade kohta. Oma ettekandes te seda teemat ei puudutanud. Kuidas aga Eesti Pank näeb virtuaalvaluutade ja blokiahela tehnoloogia mõju Eesti maksekeskkonnale tulevikus? Kui pikk see ajaline perspektiiv on, kui sellised krüptorahad Eesti turu vallutavad? Kas seal on ka mingeid riske?

10:25 Eesti Panga president Ardo Hansson

Aitäh väga hea küsimuse eest! Me oleme hakanud nüüd oma uue strateegia all natuke rohkem jälgima kogu seda finantstehnoloogia valdkonda. See on põnev valdkond, kus paratamatult asjad muutuvad, kuna leiutatakse uusi mudeleid, lähenemisi jne. Me proovime kindlasti vaadata, kas selliseid tehnoloogilisi arendusi annab Eestis rakendada, samal ajal jälgides, et riskid ei kasvaks liiga suureks. Ma arvan, et kogu krüptoraha maailm on natuke kummaline ja tegelikult peab olema väga ettevaatlik. Kindlasti on asjal mingisugune iva, mingi positiivne osa, mis jääb püsima ja hakkab ühel või teisel moel meie elu mõjutama. Praegu on ta muutunud natuke spekulatiivseks. See valdkond on kindlasti ligi meelitanud lausa petiseid, kes jälle reklaamides mingit krüptoraha, mingisuguseid uusi lepinguvorme vms proovib meelitada inimesi investeerima. Ma arvan, et praegu peab lihtsalt inimesi hoiatama, et kui te mõtlete sinna oma raha paigutada, siis olge väga ettevaatlikud, sest see on väga riskantne valdkond. Ma ei näe, et krüptorahal oleks väga suurt tulevikku või et mingi eraraha, mida keegi otseselt ei emiteeri, hakkaks nüüd kuidagi oluliselt mõjutama suurte valuutade, näiteks euro või Ameerika dollari käekäiku, aga lihtsalt, kui see peaks muutuma suuremahuliseks, siis me peaksime hakkama seda rohkem reguleerima. Praegu peab minu arvates lihtsalt inimesi hoiatama, et olge ettevaatlikud.

10:27 Aseesimees Kalle Laanet

Külliki Kübarsepp, palun!

10:27 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Aitäh, Eesti Panga president! Te olete tänaväärseid publikatsioone välja andnud ja üks neist on tööturu ülevaade, kus te olete kirjeldanud seda, et valitsussektori hõive osakaal majanduses on üsna suur ning väheneva ja vananeva rahvastiku tõttu on tööjõupuudus ja palgasurve juba hakanud erasektorit piirama. Ma saan aru, et see on ka üks põhjus, miks me ei saa lähiaastatel oodata majanduse kasvu kas või praegusel tasemel. Kas te Eesti Pangas näete ka seda, milline võiks olla see ajaline perspektiiv, kui see erasektori allasurumine valitsussektori poolt plahvatab? Kas teil on mingeid soovitusi, mida peaks kiiremas korras kindlasti tegema?

10:28 Eesti Panga president Ardo Hansson

Aitäh! Ma arvan, et need on väga pikaajalised protsessid – demograafia, rahvaarvu vähenemine, ühiskonna vananemine – ja üsna prognoositavad. Kui riigisektori kohanemine on ka järkjärguline ja ajutine ning algab kohe praegu, siis võib-olla saab sellega hakkama. Probleem oleks, kui me ootame sellega väga pikalt ja siis tulevikus peaks seda jõulisemalt kärpima, näiteks selle tõttu, et euroraha on vähem ja siis sa pead kuidagi eelarvet tasakaalu viima ning hakkad järsku väga kiirel moel riigisektori hõivet vähendama. Ma arvan, et siin on juba pikalt olnud plaanid sujuvaks vähenemiseks ja see on kindlasti mõistlik lähenemine. Ma arvan, et siin mingisugust revolutsiooni või kiiret tegevust praegu vaja ei ole, aga peaks sellele teele asuma või kui me oleme sellel teel, siis sel teel jätkama.

10:29 Aseesimees Kalle Laanet

Urmas Kruuse, palun!

10:29 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt ettekandja! Mu küsimus on seotud võib-olla rohkem maaeluga, aga üks teema, mis on ka ekspertide ütlustest läbi käinud, on seotud sellega, et me oleme ikkagi teatud küsimustes sõna otseses mõttes tooraine eksportija. Asja kurbloolisus on seotud sellega, et me viime toorme välja ja sellest toormest tehtud tooted ostame tagasi. Kas teil oleks siinkohal mingit soovitusi maaettevõtluks ja põllumajandusele, kus meil on potentsiaali lähtuvalt meie looduslikust keskkonnast ja oskustest, aga me ei suuda seda piisaval määral väärindada, selleks et anda ikkagi reaalselt sissetulekute lisa pikas perspektiivis?

10:30 Eesti Panga president Ardo Hansson

Aitäh küsimuse eest! Eesti Pangal konkreetseid soovitusi selles valdkonnas ei ole. Ma ei saa ka öelda, et me oleme seda teemat väga palju uurinud. Ma arvan, et me peaksime sellele teemale lähenedes hoiduma äärmustest. Üks äärmus on kindlasti kõike toormena välja saata, teine on loota, et

kõike saab siin vääridada. Kui vaadata teisi riike, Austraalia, Kanada ja teised, kes ekspordivad hästi palju toormaterjale, siis mõned on kohapeal töödeldud, aga mingi osa peab siiski minema välja. Ei saa olla nii, et kõik asjad ehitatakse lõpuni siin valmis. Tänapäevane tootmine baseerub tihti tootmisahelatel, mis võivad olla globaalsed, regionaalsed jne, nii et töötlemine toimub kusagil mujal, pannakse laevale, saadetakse kuhugi, kus käivitub mingi järgmine protsess. Nii et ma arvan, et tänapäevases maailmas loota, et lõpptoodang valmiks algusest lõpuni Eestis, oleks liiga palju oodata. Aga teisest küljest oleks mõistlik vaadata, kas saaks vaikselt kasvatada seda lisandväärtuse osakaalu, mis jääb Eestisse.

10:31 Aseesimees Kalle Laanet

Aivar Sõerd, palun!

10:31 Aivar Sõerd

Austatud juhataja! Austatud Eesti Panga president! Te ütlesite oma ettekande lõpus, et reserveid kasvatamist peab Eesti Pank mõistlikuks ka valitsuse tasandil. No valitsus on otsustanud, väidan, järgmisel kahel aastal reserve mitte koguda. Selle õigustuseks on nad toonud kaks põhjust. Esiteks, reserveid paigutamiseks saadav tootlus on praegu liiga madal. Mina loen seda otsitud põhjuseks. Teine põhjus on selline: valitsus ütleb, et nad ei saa reserve koguda, kuna järgmisel ja ülejäämisel aastal tuleb maksta kõvasti võlga tagasi. Mina väidan, et tegemist on graafikujärgsete maksetega, mis olid ammu teada. See 72 miljonit, mis järgmisel aastal tuleb tagasi maksta, ei löö finantsplaane segi. Aastal 2007, kui eelarve oli poole väiksem, maksis Eesti riik tagasi praeguses vääringus üle 100 miljoni euro. Kuidas te hindate valitsuse põhjendust reserve mitte koguda ettekäändel, et graafikujärgsed tagasimaksed on liiga suured?

10:32 Eesti Panga president Ardo Hansson

Aitäh! Üks teema on see, et raha on odav ja selle võiks kõik praegu ära kasutada. Sellest on hiljuti ka juttu olnud. Ma arvan, et selline lähenemine on võib-olla mõistlik üksiku ettevõtte või majapidamise puhul – võib-olla mõni ettevõtja või kodumajapidamine, kes enne ei oleks laenu võtnud, vaatab nüüd intressimääradele otsa ja otsustab ümber. Kunagi ei saa see olla massiline, et kogu ühiskond üks päev ei laena, aga siis järgmine päev kõik otsustavad laenata. Aga mingisugune suund võiks siin olla. Riik, mis moodustab 40% meie majandusest, tal on majanduses nii suur osakaal, peaks siiski olema meie arvates mingisuguses tasakaalustavas rollis, ta ei ole vürtspoodnikuga võrreldav. Praegu võib probleem olla selles, et kui ettevõtted on juba optimistlikud ja hakkavad investeerima, siis samal ajal hakkab euroraha liikuma ja kui kolmandaks hakkaks riik veel majandust stimuleerima, siis tekiks seal paadis istujate analoogia – kõik hakkavad ühel ajal ühelt poolt teisele poole liikuma ja paat võib ümber minna. Valitsus võiks selles mõttes olla tasakaalustavas rollis. Mõnikord võivad need maksed olla kõrgemad kui teised. Ma arvan, et kui saavutataks konkreetne korralik nominaalne ülejääk, siis see oleks juba suur samm edasi.

10:34 Aseesimees Kalle Laanet

Krista Aru, palun!

10:34 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud Eesti Panga president, palju õnne teile ja Eesti Pangale! Eestit ootab ilmselt ees Euroopa Liidu vahendite vähenemine. Nii teie eelmise aasta aruandes kui ka siin Riigikogu saalis teistes kõnedes on mitmed korrad kostnud valitsuse lubadus, et selle raha vähenemist arvestatakse nüüd valminud riigi eelarvestrateegias. Kas ja kuivõrd on Eesti valitsus nüüd Eesti Panga ja teie hinnangul teinud riigi eelarvestrateegias ettevalmistusi Euroopa Liidu vahendite vähenemiseks?

10:35 Eesti Panga president Ardo Hansson

Aitäh küsimuse eest! Üks väljakutse on kindlasti Euroopa Liidu raha vähenemine, teine on aga demograafia, mille tõttu me tulevikus peame rohkem kulutama – meil on vananev ühiskond, rohkem raha läheb tervishoiule, pensioni maksmisele jne –, ja kolmas asi, mis meid ilmselt ees ootab, on tsüklikiline halvenemine. Praegu on hea seis, aga kõigile neile kolmele tegurile tuleb otsa vaadata. Ma

arvan, et kui me avaldame juunis oma uue prognoosi, siis me võtame selle kõik kokku ja anname täpsema hinnangu, milline see eelarvepositsioon võiks täpselt olla. Praegu me näeme, et kui valitsus viib ellu eelarve, mis on struktuurses tasakaalus ja selges nominaalses ülejäägis, siis on see kindlasti vähemalt samm õiges suunas. Me ei tea, kui suur on eurorahade vähenemine tulevikus, eelkõige Brexiti tõttu. Sissemaksjariike on edaspidi vähem ja see on veel üks tegur peale selle, et me muutume rikkamaks ja meile antakse seetõttu vähem raha. Aga demograafia on mingil määral prognoositav ja kindlasti võib öelda, et ega see raha järgmises eelarvevoorus veel lausa otsa ei lõpe, seda on lihtsalt mõõdukalt vähem, kui seni on olnud.

10:36 Aseesimees Kalle Laanet

Anne Sulling, palun!

10:36 Anne Sulling

Hea eesistuja! Hea Eesti Panga president! Alustavate teadmispõhiste ja kõrgtehnoloogia valdkonna ettevõtete areng sõltub olulisel määral investeringutest teadus- ja arendustegevusse. Arendusfaasis ei ole neil ka enamasti anda laenuandjale käegakatsutavaid tagatisi. Kas teie hinnangul on praegu Eestis kõrgtehnoloogia valdkonna ettevõtete arengu jaoks vajalike finantseerimisvõimaluste valik ja kättesaadavus piisav, seda nii seemnefaasis kui ka näiteks eskaleerimisfaasis?

10:37 Eesti Panga president Ardo Hansson

Aitäh! Seda spetsiifilist küsimust me ei ole väga konkreetselt uurinud. Kindlasti on Eestis kasutamata võimalusi selles mõttes, et meie finantssektor on – Euroopas laiemalt, aga meil mingil määral veelgi reljeefsemalt – väga panganduskeskne. Muud finantseerimisallikad – olgu siis väärtpaberite või aktsiate emiteerimine, eelkõige väikeettevõtete puhul – on piiratud. Osaliselt on see paratamatus, selles mõttes, et suures riigis, kui rääkida näiteks Poolast, on palju lihtsam tekitada turgu, kuna on lihtsalt rohkem mahtu. Väikses riigis on likviidsust tagada palju raskem. Nii et ma arvan, et me ei saa kunagi oodata, et meil oleks nii lai instrumentarium kui mõnes teises riigis. Kindlasti on aga võimalik vaadata, kas saaks kuidagi panganduskesksust vaikselt vähendada, uusi instrumente luua. Ma tean, et siin töötatakse praegu näiteks tagatud võlakirjade temaga, mis ei ole võib-olla idufirmadele eriti oluline, aga täpsemat nõu ma praegu ei oska pakkuda.

10:38 Aseesimees Kalle Laanet

Toomas Kivimägi, palun!

10:38 Toomas Kivimägi

Aitäh, härra juhataja! Väga lugupeetud Eesti Panga president, sünnipäeva puhul palju õnne ja tunnustus teile suurepärase töö eest! Ma arvan, et ükski poliitik siin saalis ei taha rääkida üldisest maksukoormuse tõusust, seepärast ma küsin teie käest. Kas Eesti praegune üldine maksukoormus – mis küll, jah, on seotud SKT suurusega, 34% või sinna kanti – on jätkusuutlik, kui vaadata otsa nendele probleemidele, mis Eestit ees ootavad? Ma pean silmas tööjõu hulga vähenemist, pensionäride arvu suurenemist ja tegelikult ka suurt survet tervishoiukuludele. Kas üldine maksukoormus on piisav? Või mis on alternatiivid, kui otsida lahendusi nendele probleemidele, maksukoormuse üldisele tõusule jne?

10:39 Eesti Panga president Ardo Hansson

Aitäh küsimus eest! Ma arvan, et me oleme üldiselt hoidunud kommenteerimast seda, kas meie riik peaks olema pigem õhuke või paksem. See on tegelikult teie poliitiline valik. Mõnes riigis on otsustatud, et riik võiks olla minimalistlik, selle võrra on siis maksud ja riigi kulutused väiksemad. Teistes riikides on tehtud teistsugune poliitiline valik, eelkõige Põhjamaades, vähemalt ajalooliselt, ja riik on paisunud päris suureks. Kindlasti on see võimalik – kui raha on ja kui riik oskab sellega ümber käia, siis võib-olla pole suur riik iseenesest takistus. Aga kui riik investeerib halvasti, siis hakkab see loomulikult majandust pärssima. Nii et niisugust ühtset rusikareeglit – kui me räägime sellest, kas see 34% on optimaalne, liiga suur või liiga väike –, on väga raske välja pakkuda. Ma ei oska seda kommenteerida. Meie seisukoht on selline, et maksusüsteem võiks olla piisavalt kasvu toetav, aga eelkõige peaks see olema vähemalt kooskõlas meie kulutuste tasemega ja pikemas perspektiivis tagama stabiilse majandusarengu.

10:40 Aseesimees Kalle Laanet

Jürgen Ligi, palun!

10:40 Jürgen Ligi

Aitäh! Härra president! Oleme siin saalis tuld andnud valitsuse eelarvepoliitikale, sest see ei ole adekvaatne ega vasta nendele seletustele, mis meile on antud, justkui majandus vajaks elavnemist. Seda on tegelikult olnud poolteist aastat. Andmed, mille põhjal on olnud põhjust seda öelda, on olnud olemas. Majandus ei vaja eelarvepoliitika muutmist defitsiidi poole. Aga nüüd, peale pikka eitust on valitsus lubanud struktuurset tasakaalu ja nominaalset ülejääki, mis on tõepoolest samm väga õiges suunas, ainult et põhjendused on eelarvenõukogule ja ka meile arusaamatud. Kuidas te kommenteerite sellist prognoosimise viisi, kus ühelt poolt võetakse suured makronäitajad, tööturu olukord jne, aga teiselt poolt lisatakse nendele prognoosidele üksikud tööjõudu nõudvad asjad, nagu relvatööstuse või riikliku ehituse lisamaksuallikad, mis justkui aitaksid eelarvet parandada?

10:41 Aseesimees Kalle Laanet

Teie aeg ...

10:41 Jürgen Ligi

Kas Eesti Pank millegi sellisega tegeleb?

10:41 Eesti Panga president Ardo Hansson

Aitäh küsimuse eest! Ma ei ole nüüd konkreetselt jälginud kõiki detaile, aga see probleem, millest te räägite, on kindlasti oluline. Nagu ma varem ütlesin, see sõnum on teretulnud, aga sõltub detailidest – me ei tahaks, et see kõik oleks nagu suitsu ja peeglite abil kokku pandud, vaid et kõik oleks realistlik, st tulud oleksid tegelikud reaalsed tulud ja kulud oleksid õigesti prognoositud. Ma arvan, et täistööhõive olukorras on oluline mõelda üldisele tasakaalule. Kui me räägime sellest, et näiteks mingisugune relvatööstus hakkab Eestis arenema ja tõmbab töötajaid kusagilt mujalt, siis selle sektori ettevõtte, relvaettevõtte võib küll kasvada, aga kusagil mujal majanduses on täpselt samaväärne langus. Kui me oleme juba täistööhõive juures, siis ei saa eeldada, et see hõive hakkab väga kiiresti kasvama. Seda peaks väga hoolikalt kaaluma, enne kui oodata, et sealt tulevad väga lihtsalt tulud juurde.

10:42 Aseesimees Kalle Laanet

Igor Gräzin, palun!

10:43 Igor Gräzin

Austatud härra president! Panka Eesti Vabariigi põhiseaduse tähenduses enam ei eksisteeri. Ringlust pank ei kontrolli, raha ta ei emiteeri, inflatsiooni mõjutada ta ei saa. Rahapesu Danskes ei avastanud mitte pank, vaid Finantsinspeksioon. Kas riigireformi käigus oleks otstarbekas likvideerida Eesti Pank kui ebaoluline institutsioon, anda need funktsioonid üle Finantsinspeksioonile, kus kontrollivõimekus on kahtlemata suurem? Kas võiks selle asendada, luua Eesti Panga asemele Eesti Vabariigi delegaadi ametikoht Euroopa Keskpangas, omaette aparaadiga, 10, 15 või 20 inimest, pluss anda Eesti Panga analüütiline võimekus mujale, väga võimalik, et ka erasektoris – sinna, kus see leiaks kindlasti senisest efektiivsema kasutuse ja kus seda palju rohkem kuulataks?

10:44 Eesti Panga president Ardo Hansson

Aitäh küsimuse eest! Ma arvan, et te ei imesta, kui ma ütlen, et see ei ole ei teostatav ega väga hea idee. Alustame sellest, et me oleme praegu oma koosseisu poolest, nagu ma varem mainisin, siiski konkurentsilt kõige väiksem keskpank Euroopas, 230 töötajat. Ma arvan, et iga teine keskpank, kaasa arvatud Küprosel, Maltal ja Luksemburgis, on kindlasti vähemalt 300-ga. Saksamaal on keskpanga töötajaid 10 000, Prantsusmaal 12 000. Loomulikult on tegemist suuremate riikidega, aga tahaks arvata, et ilmselt ei ole nii, et kõik 18 riiki on veelgi rumalamad kui meie, me kõik tegutseme vales suunas ja keskpanku pole kellelgi vaja. Osaliselt tuleb see sellest, et kogu eurosüsteem on üles ehitatud selliselt: me otsustame ühtselt, aga viime ellu detsentraliseeritult. Kui me mõtleme, et kogu funktsionaalsus võiks kolida Frankfurti, nii et Frankfurdist hakkaksime saama rahatähti ja kõiki muid teenuseid, siis see

ei ole lihtsalt realistlik. Ja kui me mõtleme ainult sellele, kuidas need rahatähed ilmuvad Eestisse, siis see ei ole mingi maagiline tegevus, selle taga on konkreetsed Eesti Panga töötajad, kes seda raha veavad, emiteerivad jne. Nii et detsentraliseeritud süsteemis ei saa üle ega ümber sellest, et meil on oma keskpanga vaja. Kõige markantsem näide on Luksemburgi oma. Enne euroalaga liitumist ei olnud Luksemburgil omaenda keskpanga ja ta pidi selle looma sellepärast, et need asjad on ellu viidavad detsentraliseeritult.

10:45 Aseesimees Kalle Laanet

Helmut Hallemaa, palun!

10:45 Helmut Hallemaa

Aseesimees! Austatud panga president, õnnitlused teile ja teie kollektiivile Eesti Panga 99. sünnipäeva puhul! Ja muidugi aitäh põhjaliku ja konstruktiivse ettekande eest! Mu küsimus läheb aga siit edasi. Mina nii radikaalne ei ole nagu hea kolleeg Igor Gräzin, aga riigireformis, mis on meil kuum teema ja millest me vähemalt räägime intensiivselt, on üks põhiline komponent ikkagi bürokraatide arvu vähendamine, avalikus sektoris töötavate inimeste arvu vähendamine. Hoolimata sellest, et te ütlete – ja teie aastaaruandes on ka kirjas –, et teil on aastalõpu seisuga 234 töötajat ja 252 töölepinguga töötajat, küsiks ma ikkagi niimoodi: kas siin on töötajate arvu vähendamise võimalusi? Kes peaks olema selles asjas eestvedaja – kas Euroopa Keskpank, Eesti Panga Nõukogu, Eesti Panga president, juhatus või Eesti Vabariigi Riigikogu?

10:46 Eesti Panga president Ardo Hansson

Aitäh küsimuse eest! Ma arvan, et kindlasti, kui hakkad väga täpselt vaatama, saab leida siit ja sealt veel mingisuguseid võimalusi. Osa neist on petlikud, selles mõttes, et me võime mingeid teenuseid n-ö *outsource*'ida – võtame näiteks oma turvateenistuse ja anname ta erasektorile, ostame seda teenust sisse, ostame IT-teenuseid sisse, ostame koristamisteenust sisse jne. Seda on võimalik teha, mõned keskpangad ongi nii teinud. Meie oleme selles valdkonnas olnud pigem konservatiivsed. Ma arvan, et rahalist kokkuhoidu sealt kohe ei tule. Meile on praegune valik tähtis, sest meie hoone, meie asutus täidab väga olulisi funktsioone. Kas me tahame, et tundmatud inimesed liiguvad õhtuti meie majas ringi? Meile on pigem oluline, et me teame, kes meie majas toimetab, seetõttu peaksid nad olema meie hingekirjas. Ma saan küll aru sellisest motivatsioonist – tundub, et miks meid üldse vaja on, kui nüüd on euro jne. Kuus aastat tagasi, kui tööle asusin, vaatasin kõik üle, osakondade kaupa. Kui hakata vaatama, millega me peame tegelema ja milliseid ülesandeid on riik meile andnud, siis ei saa siin hakata midagi kärpima selleks, et suurt võitu saavutada. Ma arvan, et seda ei tule, kuna, nagu ma ütlesin, kõik teised riigid on sellesama protsessi läbinud ja jõudnud ühel või teisel moel järelduseni, et keskpangad peaksid olema palju-palju suuremad kui see, mis meil eksisteerib.

10:48 Aseesimees Kalle Laanet

Peeter Ernits, palun!

10:48 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea panga president! Räägime riigivõlast. Eesti on paistnud silma masohhistliku lähenemisega, et võlg oleks võimalikult väike, ja tõesti, meil on Euroopa kõige väiksem riigivõlg, alla 10%. Aga samas me juhime Ameerika Ühendriikidest, kas või NATO puhul maksame 2% jne. Mis juhtuks, kui Eesti võtaks samasuguse joone, et meil on riigivõlg nagu Ameerika Ühendriikides või Saksamaal, või lähtuks kas või sellest 60%-st, mis on lubatud? See tähendaks, et me võiks tõsta riigivõlga vähemalt kuus korda. Mis Eesti riigiga juhtuks, kui me seda teeksime?

10:49 Eesti Panga president Ardo Hansson

Aitäh küsimuse eest! Ma arvan, et kui me ärkaksime homme üles ja meie riigivõlg oleks 10% asemel 20%, siis me maksaksime ilmselt natuke rohkem võla teenindamiseks. Võib-olla see ei oleks veel maailma lõpp, aga küsimus on, kuidas me jõuame 10-lt 20-le ja kas see on meie olukorras kasulik. Meie seisukoht on praegu olnud selline, et kui majandusel läheb juba väga hästi ja me hakkame võlga akumuleerima, st raha kulutama, ning kui majandus on juba täishõive juures ja riik hakkab erasektorist

inimesi eemale meelitama, siis tekivad probleemid ja võla kasvatamise protsess iseenesest maksab meile kõvasti kätte. Paljud riigid on sattunud sellistesse probleemidesse oma pangandussektori tõttu. Näiteks, Läti võlg on meie omast, ütleme, neli korda suurem osaliselt selle tõttu, et mõni aasta tagasi oli neil panganduskriis, kust üks kodumaine pank pidi nad välja päästma, ja riigivõlg kasvas hüppeliselt. Meil on see võlg madal osaliselt selle tõttu, et meil ei ole olnud selliseid panganduse päästmise probleeme ja riik ei ole pidanud niisuguseid kulusid kandma. Irimaal oli võlg kunagi 25% SKT-st ja peale panganduskriisi kasvas see üle 100% SKT-st. Kindlasti kellelegi selline kasv ei meeldi. Ma arvan, et meil on olnud õnne ka meie pangandussektoriga.

10:51 Aseesimees Kalle Laanet

Monika Haukanõmm, palun!

10:51 Monika Haukanõmm

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud Eesti Panga president, aitäh selle ettekande ja ülevaate eest! Eilsel riigieelarve kontrolli komisjoni istungil väitis Rahandusministeeriumi esindaja, et Euroopa Liidu raha vähenemine meie riigieelarves ja sellest aktiivselt rääkimine on justkui tabu või juba iganenud. Me ei peaks enam rääkima nii palju sellisest väljumisstrateegiast kui sellisest. Kuigi eelarve väheneb, tuleb meil maksumaksjate raha ja me ei peaks enam nii palju rääkima näiteks kokkuhoiust või optimeerimisest. Teie tänasest ettekandest võib järeldada, et me siiski peaksime rääkima Euroopa Liidu raha vähenemisest ja sellega kaasnevast mõjust meie riigieelarvele. On see nii? Kas võib täheldada, et Rahandusministeeriumil ja Eesti Pangal on siinkohal natuke erinev arusaamine Euroopa Liidu vahendite vähenemisega seotud teemadest?

10:52 Eesti Panga president Ardo Hansson

Aitäh küsimuse eest! Ma ei ole neid konkreetseid seisukohti lugenud, aga ma ütleks, et Euroopa Liidu raha vähenemine on ühest küljest kindlasti paratamatu reaalsus, teisest küljest aga ei saa seda üle dramatiseerida, selles mõttes, et kõik ei kao üleöö. Praegu me saame netona umbes 3% SKT-st Euroopa Liidu vahenditest. Kui see peaks tulevikus vähenema 2%-le või 1%-le, siis see on pikalt ette nähtav, me tuleme sellega toime ja võime juba praegu hakata sellega arvestama. Ma arvan, et see on üks põhjus, miks me võikime praeguses olukorras, kus majandusel läheb niigi hästi, neid varusid natukene koguda, sest võib-olla tuleb meil tulevikus tõesti hakata seda raha kinni maksma osaliselt laenamise kaudu. Nagu eelmine küsija ütles, meil seda potentsiaali justkui on. Kui me juhtume olema sel hetkel näiteks madalseisus, sest Euroopa Liidu raha kahaneb, siis loomulikult võiks sel hetkel osa raha sellel üleminekuperioodil vähemalt ajutiselt tasandada mingisuguse mõõduka laenuvõtmisega.

10:53 Aseesimees Kalle Laanet

Priit Sibul, palun!

10:53 Priit Sibul

Aitäh! Austatud president, aitäh teile nende mõttevahetuste eest nii siin suures saalis kui ka komisjonis! Te olete mitmel korral viidanud selle, et valitsusel on mõistlik majandust mõjutada ja mitte lasta seda ülekuumenemisse. Te viitasite selles meie avatud vestluses, kuidas partnerite majandus on kasvanud ja tänu sellele ka meie oma. Aga nüüd meie küsimus keskpanga võimalustest ja võib-olla isegi rohkem Euroopa Keskpangast, kus on kokku lepitud võlakirjade kokkuostmine, milles ka Eesti Pank peab osalema. Mis on teie hinnang, kui kaua see protsess kestab, et keskpanga kaudu püütakse Euroopa majandust olulisel määral turgutada?

10:54 Eesti Panga president Ardo Hansson

Aitäh! Ei, seda me loomulikult Frankfurdis pidevalt jälgime, diskuteerime selle üle ja vahetevahel teeme otsuseid. Viimase aasta-poolteise jooksul on toimunud juba mõõdukas normaliseerumine, selles mõttes, et mida tugevamaks muutub euroala majandus, seda kindlamad me võime olla. Varem või hiljem on inflatsiooni kasv veidi jõulisem ja seetõttu me võime hakata vaikselt oma rahapoliitikat kalibreerima, seda karmistama. Nagu ma rääkisin, oli üks periood, kui me ostsime 80 miljardi võrra kuus neid võlakirju, nüüd on see maht langenud juba üle poole. Praegu me oleme öelnud, et sellises

tempos jätkame septembrini ja siis vaatame olukorrale otsa. Senini me pole veel otsustanud, mis täpselt peale septembrit saab, aga lähikuudel peab kindlasti mingeid otsuseid tegema. Mida tugevam on majanduse seis, mida kindlamad me oleme inflatsiooni mõõdukas kasvus, seda kiiremini me saame väljuda. Väljumine aga kasvab välja headest uudistest. Mida paremad need uudised on, seda kiiremini saab mõõdukat väljumist ellu viia.

10:55 Aseesimees Kalle Laanet

Raivo Põldaru, palun!

10:55 Raivo Põldaru

Aitäh, härra eesistuja! Hea Eesti Panga president! Mitmel korral olete teie siit puldist väitnud, et kõik on ju hästi, majandusel läheb hästi. Samas, kui kasvu veab peamiselt nõudlus, mitte aga ettevõtete tootmisvõimekus ja tööjõu tootlikkuse kasv, siis kas me ei tegele siin ikka väikese enesepeettuse või eneseülistamisega?

10:56 Eesti Panga president Ardo Hansson

Väga hea küsimus ja kommentaar. Ma arvan, et andes hinnangut Eesti majanduskasvule, me loomulikult rõõmustame selle üle, kui majandusel läheb hästi, aga keskpankurid ilmselt jälle ei rõõmusta, kui majandus kasvab nii kiiresti, et tekivad tasakaalustamatused, mis tekitavad tulevikus mingisugust vastulööki. Ise ütlen praegu jälle, et eelarve võiks pigem olla nominaalses ülejäägis. Meie hinnang on, et praegu kasvab majandus veidi üle oma potentsiaali – 5% majanduskasvu ei ole jätkusuutlik, see on meil selgesti kirjas. Selle asemel, et jätkata paar aastat 5%-ga ja siis järgneks väga kiire majanduslangus, oleks parem juba praeguste sammudega seda tsüklilisust siluda.

10:57 Aseesimees Kalle Laanet

Eiki Nestor, palun!

10:57 Eiki Nestor

Aitäh! Mul on küsimus, väga praktiline. Selle väga vajaliku sõltumatu eelarvekomitee me löime Eesti Panga juurde seadusega mõni aasta tagasi. Aga üks päev uudiseid vaadates ma olin üllatunud, ütlen ausalt, ja mul tekkis küsimus, kuidas see komitee praktiliselt töötab. Üks võimalus on, et ta saab kätte eelarvestrateegia, seal on väärikad ja targad inimesed, kes loevad selle läbi ja annavad hinnangu. Mul tekkis aga küsimus, et mis juhtub siis, kui nad mõnest kohast aru ei saa. Kas nad küsivad valitsuse käest – ja võimalik, et valitsus ei reageeri sellele – või nad ei esita üldse küsimusi? Praegu jäi kuidagi selline tunne, et valitsus ja eelarvenõukogu oleks võinud natukene omavahel rääkida ja üks uudis oleks jäänud tulemata. Kuidas sellega on?

10:58 Eesti Panga president Ardo Hansson

Aitäh küsimuse eest! Ma arvan, et kõige parem oleks esitada see näiteks professor Eametsale. Tema võib rääkida, kuidas eelarvenõukogu liikmed seda näevad. Ma arvan, et seadustes-reglementides on paika pandud teatud hetked, kus on vaja eelarvenõukoguga konsulteerida. See on niisugune formaalne protsess – kui mingi samm on astutud, siis saadetakse see eelarvenõukogule kommenteerimiseks. Loomulikult see ei välista seda, et vahepeal võiks toimuda mingisugune mitteformaalsem dialoog. Ja ma arvan, et see oleks väga teretulnud, kui seda saaks juurutada lisaks formaalsele. See on sama asi, nagu mina seisan siin praegu teie ees ja minu formaalne kohustus on kord aastas teile siin aastaaruannet esitada, aga see ei takista teil kutsuda mind või teisi Eesti Panga töötajaid komiteedesse, fraktsioonidesse jne. Võib-olla saaks sama lähenemisega toimetada ka selles valdkonnas. Mulle tundub, et sel aastal vähemalt oli see kalender päris korras. On seda aega. Aga ma mäletan, et eelmisel aastal tehti kõike väga kiiresti. Ma arvan, et eelarvenõukogul ei olnud siis tegelikult väga palju aega nendesse asjadesse süveneda.

10:59 Aseesimees Kalle Laanet

Igor Kravtšenko, palun!

10:59 Igor Kravtšenko

Aitäh, hea juhataja! Austatud härra Hansson! Teatavasti on Eesti kullavarud Euroopa väikseimad, need on isegi meie Baltikumi naabrite omadest kordades väiksemad. Kas teie arvates olukord, kus Eesti Panga varud on isegi mõne erafirma varudest väiksemad, ei tundu natuke tobe? Kas teil on plaanis neid suurendada?

10:59 Eesti Panga president Ardo Hansson

Aitäh küsimuse eest! Kõik keskpangad mõtlevad, kuidas oma investeringuportfelli koostada. Sinna võib lisada muudki kui ainult võlakirju, me oleme aastate jooksul lisanud aktsiafonde ja meil on nüüd ka natukene kulda. Mitukümmend aastat tagasi tehti otsus, et Eesti müüb suurema osa oma kullast maha ja investeerib selle raha pigem intresse tootvatesse võlakirjadesse. Niisuguste küsimuste puhul me saame võib-olla tagantjärele targana teada, kas see oli hea otsus või mitte. Ma arvan, et kulla vastu räägib asjaolu, et ta ei tooda mingisugust sissetulekut, keskpank peab aga elama oma sõltumatutest sissetulekutest. Senikaua, kuni intressimäärad olid suhteliselt kõrged, oli loogiline osta võlakirju. Aga seda võib pidevalt üle vaadata, kas niisugune suhteliselt väike osakaal ongi õigustatud. Seda me kindlasti jooksvalt teeme. Ei saa välistada, et tulevikus me võime neid allokatsioone üle vaadata ja ka näiteks kulla osakaalu tõsta.

11:01 Aseesimees Kalle Laanet

Henn Põlluaas, palun!

11:01 Henn Põlluaas

Aitäh! Te ütlesite, et 5% on liialt kiire liikumine, aga paraku me ei jõua isegi selle 5%-ga jõukale Euroopale järele. Aga ma tahtsin küsida tegelikult hoopis seda, kuidas te näete meie edasist tulevikku, kui Euroopa Liidu uue eelarvekava järgi väheneb toetusfondide osakaal ja kasvavad ilmselt ka riikide, kaasa arvatud Eesti osamaksud Euroopa Liitu. Kuidas te selle taustal prognoosite meie tulevikku?

11:01 Eesti Panga president Ardo Hansson

Aitäh küsimuse eest! Ma arvan, et siin on kaks teemat. Üks on see, kui suur on üldine Euroopa Liidu eelarve. Praegu on see umbes 1% Euroopa Liidu SKT-st ja poliitikud peavad otsustama, kas me seda kasvatame või vähendame. Ilmselt tõmbavad eri riigid eri suundadesse. Teine teema on see, mis juhtub peale Ühendkuningriigi lahkumist. Nagu ma varem mainisin, on Ühendkuningriik olnud netosissemaksja ja see kindlasti raskendab ülejäänud netosaajate perspektiivi. Kolmas dimensioon on rikastumine. Me oleme loomulikult väga õnnelikud, et Eesti SKT *per capita* võrreldes Euroopa Liidu keskmisega kasvab. Ei tahaks sellist olukorda, et me kasvame aeglaselt, selleks et saada rohkem eurorahasid. Niisiis, jälle, vähenemine kasvab välja headest uudistest. Pigem olla rikas, aga saada sealt natuke vähem, kui vaene ja saada palju. Aga seda kõike peab lihtsalt kuidagi ette nägema. See on väga prognoositav. Laias laastus see, et tulevikus on summad väiksemad, kui nad tänapäeval on, on üsna selge. Küsimus on lihtsalt detailides. Kui me vähemalt teame, et niisugune vähenemine toimub, siis me saame aegsasti ennast ette valmistada.

11:03 Aseesimees Kalle Laanet

Aitäh, Eesti Panga president, ettekande eest ja küsimustele vastamast! Avame läbirääkimised, sõna võivad võtta fraktsioonide esindajad. Enn Meri Eesti Vabaerakonna nimel, palun!

11:03 Enn Meri

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Siin oli väga huvitav kuulata Eesti Panga presidendi arusaamist sellest, mis asjad meil siin on ja mida pole. Ma panin mõned asjad kirja ja need tulid mitu korda kõne alla ka. Tööjõupuudus on ikka küllaltki oluline asi, ma sain aru, ja siin öeldi, et meie majanduses toimub arendustegevus või, ütleme, mitteüllaldane arendustegevus. Siin sai nimetatud ka kõrgharidust. Minu arusaamise järgi need asjad kuuluvad kokku. See tähendab lihtsalt seda – nagu mina seda näen –, et meil on meie haridussüsteem, me toodame küllaltki palju inimesi, kes tulevad sealt välja diplomiga, aga mitte võib-olla sedalaadi oskustega, mida tööturg vajab ja mida oleks vaja, et meid edasi arendada. Majandus sõltub väga palju haridusest. Paluksin kolleegidel kõrva taha panna, et võib-

olla oleks aeg vaadata üle meie haridussüsteem ja see, et me tõesti toodaksime neid inimesi, keda meil vaja on.

11:05 Aseesimees Kalle Laanet

Aitäh, Enn Meri! Rohkem läbirääkimistel osalemise soovi ei ole, sulgen läbirääkimised. Oleme lõpetanud esimese päevakorrapunkti arutelu.

2. 11:05 Kaitseväge korralduse seaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (594 SE) teine lugemine

11:05 Aseesimees Kalle Laanet

Läheme teise päevakorrapunkti, Vabariigi Valitsuse algatatud Kaitseväge korralduse seaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 594 teise lugemise juurde. Palun kõnepulti ettekandjaks riigikaitsekomisjoni esimehe Hannes Hanso.

11:05 Hannes Hanso

Head kolleegid, tere hommikust! Vabariigi Valitsus algatas arutluse all oleva eelnõu k.a 5. märtsil ja selle esimene lugemine lõpetati k.a 21. märtsil. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks, k.a 4. aprilliks kella 17.15-ks ei esitatud eelnõu kohta väljastpoolt juhtivkomisjoni ühtegi muudatusettepanekut. Riigikaitsekomisjon arutas eelnõu enne teisele lugemisele esitamist oma k.a 5. aprilli, 10. aprilli ja 30. aprilli istungil. 5. aprilli riigikaitsekomisjoni istungil osalesid Kaitseministeeriumi kantsler Jonatan Vseiov ja ka Kaitseministeeriumi õigusosakonna esindaja.

Järgnevalt muudatusettepanekutest, mis on eelnõu teise lugemise tekstis alla joonitud. Tegemist on eelkõige eelnõu täpsustavate, riigikaitsekomisjoni kui juhtivkomisjoni muudatustega, mille detailsemad põhjendused on olemas eelnõu teise lugemise seletuskirjas. Mõned näited teile. Muudatusettepaneku nr 3 kohaselt jäetakse Kaitseväge korralduse seadusest välja § 13 lõige 1, mis sätestab, et väeüksus on brigaad, grupp, pataljon, divisjon, laevastik ja baas. Sellise kitsendava loetelu järgi puudub vajadus ning Vabariigi Valitsusele jäetakse muudatusettepaneku tulemusel struktuuriüksuste nimetuste kehtestamisel otsustusvabadus.

Muudatusettepanek nr 7 puudutab Kaitseväge juhataja ametipalka. Kaitseväge juhataja ametisse määramine jääb endiselt Vabariigi Valitsuse pädevusse, kuid puudub põhjendatud vajadus, et Vabariigi Valitsus määraks Kaitseväge juhataja põhipalga. Ka teiste nn jõuametite juhtide põhipalga määrab valdkonna eest vastutav minister. Muudatusega ühtlustatakse põhipalga määramise praktika. Riigikaitsekomisjon tegi keeleteoimetaja ja riigikaitsekomisjoni nõunik-sekretariaadijuhataja ettepanekul eelnõus mitmeid keelelisi ja normitehnilisi parandusi. Parandused on eelnõu tekstis ka alla joonitud. Eelnõu algatajat esindavad Kaitseministeeriumi ametnikud toetasid riigikaitsekomisjoni täpsustusi. Nüüd menetluslike otsuste juurde. Riigikaitsekomisjon kiitis oma k.a 30. aprilli istungil (konsensusega) heaks eelnõu teise lugemise teksti, muudatusettepanekute loetelu ja ka seletuskirja. Riigikaitsekomisjon otsustas oma k.a 5. aprilli istungil (konsensusega) esitada eelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu täiskogu päevakorda k.a 3. maiks ehk tänaseks päevaks ja teha Riigikogule ettepaneku eelnõu teine lugemine lõpetada. Aitäh teie tähelepanu eest!

11:09 Aseesimees Kalle Laanet

Aitäh, hea riigikaitsekomisjoni esimees! Teile küsimusi ei ole. Läheme muudatusettepanekute läbivaatamise ... Vabandust! Avan läbirääkimised. Kas keegi soovib läbirääkimisi pidada? Ei soovi. Siis läheme muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Muudatusettepanek nr 1, muudatusettepanek nr 2, muudatusettepanek nr 3, muudatusettepanek nr 4, muudatusettepanek nr 5, muudatusettepanek nr 6 ja muudatusettepanek nr 7. Oleme läbi vaadanud kõik muudatusettepanekud. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 594 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud ja ka meie tänane päevakord on ammendatud. Ilusat päeva jätku teile!

Istungi lõpp kell 11.10.